

De Koningin is neutraal !

Door Frans W. Weisglas
Oud-Voorzitter Tweede Kamer .

Volkscrant 28 maart 2012

De Tweede Kamer heeft onlangs besloten dat de Koningin geen rol meer heeft bij de kabinetsformatie. Terecht hebben de VVD en de christelijke partijen tegen deze wijziging van het reglement van orde van de Kamer gestemd. Deze beslissing zal het verloop van toekomstige kabinetsformaties niet ten goede komen.

Voortaan wordt er acht dagen na de verkiezingen, wanneer de nieuwe leden van de Tweede Kamer zijn geïnstalleerd een debat gehouden over de komende kabinetsformatie en wijst de Kamer een informateur aan. Een wijziging van het reglement van orde was hiervoor helemaal niet nodig geweest, want ook nu al kan de Tweede Kamer na verkiezingen een debat over de verkiezingsuitslag houden en een informateur benoemen. Van deze mogelijkheid heeft de Kamer echter nooit gebruik gemaakt.

Als Kamervoorzitter heb ik destijds drie maal na verkiezingen aan de fractievoorzitters gevraagd of zij een dergelijk debat wilden houden en steeds was het antwoord van vrijwel allen negatief. Als het erop aankwam liet men het benoemen van een informateur en het begeleiden van het formatieproces toch maar liever aan de Koningin over. Dat was daarvoor en daarna ook steeds het geval.

Met de recente reglementswijziging heeft de Kamer zich nu verplicht om het heft zelf in handen te nemen. Belangrijkste reden hiervoor is dat het niet verkozen Staatshoofd een te grote invloed op de kabinetsformatie zou hebben. Dat is niet waar. De Koningin volgt altijd de openbare adviezen op van de fractievoorzitters, die de dagen na de verkiezingen allemaal een gesprek met haar hebben. Ook laat zij zich adviseren door de Kamervoorzitters en de Vice-President van de Raad van State. Zij is een neutrale, boven de partijen staande procesbegeleider, niet meer en niet minder. Andere landen kunnen er jaloers op zijn dat in onze constitutionele Monarchie een dergelijke rol voor het Staatshoofd bestaat.

Ook zou volgens de voorstanders van de reglementswijziging het formatieproces door de nieuwe procedure transparanter worden . Dat is ongeloofwaardig. Zullen dezelfde politici die zich nu opsluiten in het Catshuis en dat in de vorige kabinetsperiode in het Torentje deden, na verkiezingen niet meteen de achterkamertjes opzoeken?

Vanaf nu nemen de politici dus zelf het heft in handen. Hierdoor zal het formatieproces meteen vanaf de eerste minuut gepolitiseerd worden. Kleine partijen zullen gemarginaliseerd worden, tenzij ze nodig zijn voor een meerderheid, zoals dat nu het geval is met de SGP. De fractievoorzitter van de grootste partij zal meteen de belangrijkste rol vervullen, terwijl deze net een per definitie gepolariseerde verkiezingscampagne met zijn collega's heeft gevoerd. Tijd voor bezinning en afkoeling is er niet. En er is dan niemand in die eerste fase van het formatieproces die boven de partijen staat.

Het is dan ook onverstandig dat men geen gebruik meer wil maken van het boven de partijen staande Staatshoofd, dat met natuurlijk gezag en op basis van de genoemde openbare adviezen het proces in goede banen kan blijven leiden. Mij zou het niet verbazen als ook na

de komende verkiezingen uiteindelijk de politici aan de Koningin zullen vragen haar traditionele rol te vervullen. Maar dan zullen zij met hangende pootjes bij haar terecht komen, wat niet goed is voor hun aanzien en positie en dat van de politiek in het algemeen.